

Stowarzyszenie
Kobiet
na rzecz
Równego
Statusu Płci
- Pekin 1995

raport regionalny

opracowany przez organizacje pozarządowe
na 43. Sesję Komisji ONZ ds. Statusu Kobiet

instytucjonalne
mechanizmy
na rzecz
awansu
kobiet
w państwach
Europy Centralnej
i Wschodniej

**Raport regionalny.
Instytucjonalne mechanizmy
na rzecz awansu kobiet
w państwach Europy
Centralnej i Wschodniej**
*opracowany na 43. sesje Komisji ONZ
ds. Statusu Kobiet*

**Raport Organizacji
Pozarządowych**

**Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Równego
Statusu Płci – Pekin 1995**

Koalicja KARAT na rzecz Równego Statusu Płci
Regionalna Sieć Kobięcych Organizacji Pozarządowych
Europy Centralnej i Wschodniej

**Albania, Bułgaria, Czechy, Macedonia, Polska, Rosja,
Rumunia, Słowacja, Ukraina, Węgry**

Warszawa, kwiecień 1999

Komitet redakcyjny:

Pavlina Filipova (Bułgaria), **Zuzana Jezerska** (Słowacja), **Ewa Lisowska** (Polska), **Kinga Lohmann** (Polska), **Cecilia Preda** (Rumunia), **Aleksandra Solik** (Polska), **Erzsebet Maria Szabo** (Węgry)

Koalicja KARAT

Kinga Lohmann – Regionalna koordynatorka

Adres: ul. Franciszkańska 18/20, 00-205 Warszawa,

tel/fax: (22) 635 47 91, e-mail: karat@waw.pdi.net

Tłumaczenie z angielskiego: **Aleksandra Solik**

Opracowanie graficzne: **Teresa Oleszczuk**

Redakcja techniczna: **Agnieszka Grzybek**

Wydawca:

Stowarzyszenie Kobiety na rzecz Równego Statusu Płci – Pekin 1995

Adres: ul. Franciszkańska 18 m.20, 00-205 Warszawa, tel/fax (22) 635 47 91

**Raport wydany dzięki finansowemu wsparciu
Fundacji Forda**

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Instytucje rządowe ds. wdrażania „Platformy Działania”	5
1.1. Ustanowienie instytucji rządowych	
1.2. Transformacja instytucji rządowych ds. awansu kobiet	
1.3. Kompetencje instytucji rządowych ds. awansu kobiet	
1.4. Struktura instytucji rządowych ds. awansu kobiet	
1.4.1. Usytuowanie	
1.4.2. Prawne podstawy działania	
1.4.3. Kompetencje	
1.4.4. Funkcjonowanie i zasoby ludzkie	
1.4.5. Środki finansowe	
1.4.6. Odpowiedzialność i sprawozdawczość	
1.4.7. Oddziały terenowe	
Wnioski	
Rekomendacje	
2. Programy rządowe i zmiany legislacyjne po konferencji pekińskiej	10
2.1. Krajowe programy działań	
2.1.1. Rola organizacji pozarządowych w tworzeniu krajowego programu działań	
2.1.2. Priorytetowe obszary problemowe	
2.1.3. Środki przeznaczone na wdrażanie krajowego programu działań	
2.2. Inne programy i projekty	
2.3. Zmiany legislacyjne	
2.4. Prawne gwarancje dotyczące równego statusu płci	
Wnioski	
Rekomendacje	
3. Segregowanie danych ze względu na płeć oraz badania dotyczące sytuacji kobiet	14
3.1. Dane statystyczne i badania	
3.2. Studia nad społeczno-kulturową tożsamością płci (Gender Studies)	
3.3. Badania opinii publicznej na temat kobiet i równego statusu płci	
3.4. Środki masowego przekazu	
3.5. Upowszechnianie danych statystycznych i wyników badań przez rządy	
Wnioski	
Rekomendacje	
4. Ewaluacja funkcjonowania krajowych mechanizmów na rzecz awansu kobiet w opinii organizacji pozarządowych	16
4.1. Wpływ zmian politycznych	
4.2. Kompetencje rządu i administracji lokalnej	
4.3. Przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych	
4.4. Budżety rządowe przeznaczone na programy kobiece	
4.5. Współpraca między instytucją rządową ds. awansu kobiet a organizacjami pozarządowymi	
4.6. Współpraca między instytucją rządową ds. awansu kobiet a parlamentem	
4.7. Współpraca między parlamentem a organizacjami pozarządowymi	
4.8. Włączanie perspektywy problemów płci do działań rządów	
4.9. Wdrażanie krajowych programów działań	
Wnioski	
Rekomendacje końcowe	19

Wprowadzenie

Regionalny raport opracowano na podstawie raportów krajowych kobiecych organizacji pozarządowych z Albanii, Bułgarii, Czech, Macedonii, Polski, Rosji, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Raport został przygotowany na 43. ONZ-owską sesję Komisji ds. Statusu Kobiet, która odbyła się w Nowym Jorku w marcu 1999 roku.

Organizacje podpisane pod raportem stwierdzają, że:

1. W Europie Centralnej i Wschodniej sprawom kobiet nadaje się niewielkie znaczenie.
2. Międzynarodowe zobowiązania dotyczące zagwarantowania równych szans dla kobiet faktycznie nie są respektowane.
3. Nowopowstałe, nie w pełni jeszcze ukształtowane demokracje charakteryzują częste zmiany rządów, po których następują zmiany polityki, struktur i kadr administracji państwowej wszystkich szczebli, czego skutkiem jest brak ciągłości w polityce dotyczącej kobiet.
4. We wszystkich strukturach społecznych brak uwrażliwienia na kwestie płci; niezbędne są instytucje rządowe, które przyczyniałyby się do wzrostu uwrażliwienia.

Wszystkie te fakty znajdują odbicie w niedostatku działania lub nieistnieniu krajowych instytucji ds. awansu kobiet w strukturach rządowych poszczególnych państw.

Kobiece organizacje pozarządowe odgrywają aktywną rolę w regionie. Bez ich nacisków w większości państw nie byłoby w ogóle rządowych instytucji ds. awansu kobiet ani krajowych programów działań. Organizacje pozarządowe przypominają rządowi o zobowiązaniach dotyczących działań na rzecz kobiet, przyjętych podczas konferencji w Pekinie. Koalicja Karat, która podjęła zadanie sporządzenia tego raportu pragnie odegrać taką rolę w skali regionu.

Koalicja Karat jest siecią kobiecych organizacji pozarządowych z dziesięciu państw Europy Centralnej i Wschodniej, z których część uczestniczyła w Forum Organizacji Pozarządowych IV Światowej Konferencji ONZ na rzecz Kobiet w Pekinie. Koalicja została założona 1 lutego 1997 roku podczas konferencji w Warszawie. Jej misją jest promowanie i osiąganie rzeczywistej równości płci poprzez upowszechnianie Platformy Działania¹ w Europie Centralnej i Wschodniej oraz uobecnianie regionu na forum międzynarodowym. Członkinie Koalicji Karat monitorują wdrażanie Platformy Działania oraz krajowych programów działań

¹ dokument końcowy IV Światowej Konferencji ONZ na rzecz Kobiet w Pekinie, 1995

1. Instytucje rządowe ds. wdrażania „Platformy Działania”

1.1. Ustanowienie instytucji rządowych

Pierwsza rządowa instytucja ds. awansu kobiet w regionie powstała w Polsce, po konferencji w Nairobi (1986), kolejne w Albanii (1992) i w Rosji (1993). W pozostałych krajach instytucje rządowe zostały utworzone po konferencji w Pekinie w 1995 roku. (patrz tabela 1)

Tabela 1. Ustanowienie i funkcjonowanie instytucji rządowych ds. awansu kobiet w poszczególnych krajach

Rok	Albania	Bulgaria	Czechy	Macedonia	Polska	Rosja	Rumunia	Słowacja	Ukraina	Węgry
1986					+					
1987					+					
1988					+					
1989										
1990										
1991					+			+		
1992	+				+			+		
1993	+					+				
1994	+				+	+				
1995	+	+			+	+	+			+
1996	+	+			+	+	+	+	+	+
1997	+			+	+	+	+	+	+	+
1998	+		+	+		+	+	+	+	+

Uwaga: W Rosji, Rumunii i Słowacji istnieje więcej niż jedna rządowa instytucja zaangażowana w działania na rzecz awansu kobiet

1.2. Transformacja instytucji rządowych ds. awansu kobiet

Analiza poprzednich i obecnych nazw instytucji rządowych wykazuje, że w sześciu krajach (Albania, Polska, Rosja, Rumunia, Ukraina, Węgry) sprawy kobiet łączy się z kwestiami rodziny; w trzech państwach (Rosja, Rumunia, Ukraina) ze sprawami młodzieży i dzieci, a w dwóch (Bulgaria, Węgry) z kwestiami społecznymi i demograficznymi. W kilku krajach słowo „kobieta” nie występuje w nazwach aktualnie istniejących urzędów, co w praktyce oznacza, że nie można ich uznać za instytucje odpowiedzialne w pierwszym rządzie za awans kobiet. Należy zauważyć, że nazwy rządowych instytucji ulegały częstym zmianom w Albanii, Polsce i na Węgrzech.

Albania

Nazwa instytucji zmieniała się czterokrotnie. W 1992 r. był to wydział ds. Kobiet i Rodziny w Ministerstwie Pracy, Emigracji i Spraw Społecznych. W 1994 r. podniesiono rangę urzędu nadając mu status Departamentu Kobiet i Rodziny. Dwa lata później (1996) Departament umieszczono

wyżej w strukturze rządu nadając mu rangę Krajowego Sekretariatu ds. Kobiet w Ministerstwie Kultury, Młodzieży i Kobiet. W marcu 1997 r. u miała miejsce kolejna zmiana. Tym razem była ona krokiem wstecz i powrotem do poprzedniego modelu. W miejsce Krajowego Sekretariatu utworzono Departament ds. Kobiet i Rodziny wchodzący w skład Ministerstwa Kultury, Młodzieży i Kobiet. W listopadzie 1997 r. Departament został przeniesiony z powrotem do Ministerstwa Pracy, Spraw Społecznych i Kobiet. 1 lipca 1998 r. Rada Ministrów powołała Krajowy Komitet ds. Kobiet i Rodziny. Jednak nie został on usytuowany na możliwie najwyższym poziomie struktury rządowej.

Bulgaria

Obecnie nie istnieje żadna rządowa instytucja na rzecz awansu kobiet. Od października 1995 r. do stycznia 1997 r. funkcjonowała wewnątrzrządowa Krajowa Rada ds. Społecznych i Demograficznych. W lutym 1997 r. została ona rozwiązana przez Rząd Tymczasowy (luty-maj). W grudniu 1997 r. aktualnie działający rząd utworzył nową Krajową Radę do spraw Społecznych i Demograficznych.

Czechy

Urząd ds. awansu kobiet został powołany uchwałą rządu 7 stycznia 1998 r. i nosi nazwę Biura ds. Równych Szans Kobiet i Mężczyzn. Urząd wchodzi w skład Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych.

Węgry

Departament ds. Polityki na rzecz Kobiet rozpoczął działalność pod koniec 1995 r. i wchodził w skład Ministerstwa Pracy. W 1996 r. nazwę urzędu zmieniono na Departament ds. Równych Szans. Po wyborach w 1998 r. urząd został przemianowany i zreorganizowany. Jest teraz częścią Ministerstwa ds. spraw Społecznych i Rodziny, a jego nazwa brzmi: Wydział ds. Przedstawicielstwa Kobiet. Większość obsady kadrowej pozostała nie zmieniona.

Polska

Obecnie nie istnieje żadna rządowa instytucja ds. awansu kobiet. Pierwszy krok zmierzający do utworzenia takiej instytucji został zrobiony przez rząd w 1996 r. po konferencji w Nairobi. Wtedy powołano Pełnomocnika rządu ds. Kobiet. Urząd zachował swój charakter do roku 1991 (choć w latach 1989-1991 funkcja pełnomocnika pozostawała nie obsadzona), kiedy to jego nazwa została zmieniona decyzją rządu na Urząd Pełnomocnika ds. Kobiet i Rodziny. W 1995 r. został przemianowany po raz kolejny - na Urząd Pełnomocnika ds. Rodziny i Kobiet - i działał w tej formie do czasu jego likwidacji przez świeżo powołany rząd prawicowy w październiku 1997 r. Na jego miejsce utworzono Urząd Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny.

Rosja. Utworzono Departament ds. Kobiet, Rodziny i Demografii, który wchodzi w skład Ministerstwa Pracy i Rozwoju Społecznego. Na szczeblu parlamentarnym istnieje również Komisja ds. Kobiet, Rodziny i Młodzieży.

Rumunia

Obecnie istnieje kilka organów odpowiedzialnych za awans kobiet. Departament na rzecz Awansu Kobiet i Polityki Rodzinnej, którego nazwa została zmieniona decyzją rządu w 1998 r. na Departament na rzecz Awansu i Wdrażania Praw Kobiet oraz Polityki Rodzinnej. Departament jest częścią Ministerstwa Pracy i Ochrony Społecznej. Istnieje również Departament ds. Ochrony Dzieci, Kobiet i Rodziny w urzędzie rzecznika praw obywatelskich. Na szczeblu parlamentarnym działa Podkomisja ds. Równych Szans wchodząca w skład Parlamentarnej Komisji ds. Integracji Europejskiej.

Słowacja

W 1991 r. założono rządowy Komitet ds. Kobiet i Rodziny, który działał tylko przez dwa lata. Obecnie istnieją: Koordynacyjny Komitet ds. Kobiet powołany przez rząd 13 lutego 1996 r. oraz Narodowe Centrum Społeczno-Kulturowej Tożsamości Płci na rzecz Równości ustanowione na mocy porozumienia między rządem i UNDP (Program Rozwoju Narodów Zjednoczonych). Pierwszy wchodzi w skład Ministerstwa Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny. Drugi, o statusie organizacji pozarządowej, jest formalnie niezależny i posiada budżet pozwalający na realizację dwuletniego programu (do 1999). Obecnie Ministerstwo Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny tworzy specjalny departament ds. kobiet.

Ukraina

Teoretycznie urzędem odpowiedzialnym za awans kobiet jest Ministerstwo ds. Rodziny i Młodzieży, ale utworzona przez nie w 1998 r. Rada ds. Społeczno-Kulturowej Tożsamości Płci nie została wyposażona w kompetencje, które pozwoliłyby jej formułować lub wdrażać strategie dotyczące równego statusu płci.

1.3. Kompetencje instytucji rządowych ds. awansu kobiet

Albania

Krajowy Komitet ds. Kobiet i Rodziny jest odpowiedzialny za realizację rządowej polityki na rzecz kobiet oraz wdrażanie i ewaluację rządowych programów na rzecz kobiet i rodziny. Innym obowiązkiem Komitetu jest koordynowanie programów na rzecz promowania wśród kobiet idei równości na poziomie lokalnym i centralnym jak również wspieranie i koordynacja działalności kobiecych organizacji pozarządowych. Do kompetencji urzędu należy występowanie z inicjatywą ustawodawczą lub propozycjami zmian prawa w zakresie dotyczącym praw dzieci i kobiet tak, by stało się ono zgodne z międzynarodowymi standardami.

Bułgaria

Działająca wcześniej Krajowa Rada ds. Społecznych i Demograficznych miała niezbyt jasne kompetencje w zakresie doradzania rządowi w sprawach płci i mniejszości oraz budowania płaszczyzny dialogu między rządem i organizacjami pozarządowymi. Radzie przewodniczył wicepremier odpowiedzialny za politykę społeczną. W zakresie kompetencji urzędu posiadającego tą samą nazwę leży już tylko kontynuacja spraw dotyczących mniejszości. Mimo to, w raporcie do Komitetu ds. Eliminowania Dyskryminacji Kobiet (CEDAW) w styczniu 1998 r. rząd stwierdził, że Rada jest w trakcie prac nad wdrażaniem Konwencji o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet, Platformy Działania oraz Krajowego Programu Działań.

Czechy

Biuro ds. Równych Szans Kobiet i Mężczyzn, zgodnie z postanowieniem rządu, jest zobowiązane do wzmoczonych działań na rzecz równego statusu płci oraz wspierania kobiet kandydujących na stanowiska decyzyjne w instytucjach rządowych. Biuro powołało również międzyresortową komisję w celu wdrażania postanowień konferencji pekińskiej. Jednak w skład komisji wchodziły urzędnicy, którzy nigdy nie mieli kontaktu z międzynarodowymi agendami ONZ ani innymi międzynarodowymi instytucjami praw człowieka. Do tej pory praca komisji nie przyniosła żadnych konkretnych rezultatów.

Macedonia

Brak dostępnych informacji.

Polska

Chociaż w zakres kompetencji przekształconego urzędu nie wchodzi sprawy kobiet, urząd jest jednak zobowiązany do dalszego wdrażania Krajowego Programu Działań. Pełnomocnik rządu ds. rodziny skupia się jednak wyłącznie na problemach rodziny i dzieci sprowadzając społeczną rolę kobiet do wypełniania obowiązków macierzyńskich i rodzinnych.

Rumunia

Departament na rzecz Awansu i Zapewnienia Praw Kobiet oraz Polityki Rodzinnej jest odpowiedzialny za włączenie perspektywy równych szans do polityki społecznej, za zharmonizowanie prawodawstwa państwowego z rekomendacjami Unii Europejskiej, za promowanie współpracy i dialogu w ramach społeczeństwa obywatelskiego. Jego obowiązkiem jest również koordynowanie krajowych strategii na rzecz zapewnienia równych szans kobietom i mężczyznom oraz stworzenia gwarancji respektowania praw kobiet. Podkomisja ds. Równych Szans upowszechnia rekomendacje, regulacje prawne oraz standardy międzynarodowe dotyczące kwestii płci, a także ułatwia wdrażanie równych szans. Departament na rzecz Ochrony Dzieci, Kobiet i Rodziny wchodzący w skład Instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich egzekwuje przestrzeganie praw wymienionych grup.

Słowacja

Koordynacyjny Komitet ds. Kobiet stanowi oficjalny koordynacyjny organ doradczy rządu w zakresie spraw dotyczących kobiet. Kompetencje Centrum Społeczno-Kulturowej Tożsamości Płci na rzecz Równości są ograniczone statusem organizacji pozarządowej.

Ukraina

Mandat Rady ds. Społeczno-Kulturowej Tożsamości Płci utworzonej w Ministerstwie Spraw Rodziny i Młodzieży nie obejmuje jednoznacznie wprowadzania w czyn polityki rządu w zakresie uwłasnowolnienia kobiet.

Węgry

Departament Równych Szans wdraża projekty i zadania określone dekretem rządu zwanym Krajowym Programem Działań (Prawa kobiet. Zapewnienie równych szans kobiet. Równość społeczna kobiet. Wypracowanie rekomendacji dotyczących nauczania z zakresu kulturowej tożsamości płci w szkołach publicznych. Przemoc wobec kobiet. Utworzenie bazy danych oraz systemu informacji na temat kobiet i dla kobiet); nowy Wydział ds. przedstawicielstwa kobiet będzie również działał na tej podstawie.

Podsumowując, w większości krajów regionu kompetencje rządowych instytucji ds. awansu kobiet są niewyraźnie określone, nie zdefiniowane lub zbyt ograniczone, by urzędy te mogły mieć realną władzę.

1.4. Struktura instytucji rządowych ds. awansu kobiet

1.4.1. Usytuowanie

W państwach, w których istnieją rządowe instytucje ds. awansu kobiet, są one na ogół usytuowane w Ministerstwie Pracy i Spraw Społecznych (Albania, Czechy, Macedonia, Rosja, Rumunia, Słowacja, Węgry, Ukraina).

1.4.2. Prawne podstawy działania

W żadnym państwie regionu urzędy ds. awansu kobiet nie zostały ustanowione decyzją parlamentu, co czyni je zależnymi od decyzji politycznych często zmieniających się rządów. Najczęściej podstawą ich powołania jest rozporządzenie Rady Ministrów. Tak było w Albanii, Bułgarii, Czechach, Macedonii, Polsce, Rumunii, Słowacji i na Węgrzech. W Rosji i na Ukrainie urząd został utworzony na mocy dekretu prezydenta.

1.4.3. Kompetencje

W większości państw, w których istnieją instytucje rządowe, nie mają one prawa ani obowiązków formułowania polityki rządowej w zakresie statusu płci (Czechy, Słowacja, Ukraina, Węgry). W niektórych krajach instytucje te mają uprawnienia do podejmowania inicjatywy ustawodawczej, tak jak to ma miejsce w Albanii, Macedonii, Rumunii, na Węgrzech oraz Słowacji (z ograniczonym skutkiem). Instytucja rządowa pełni funkcję opiniotwórczą w sprawach polityki rządu na szczeblu centralnym i lokalnym w Albanii, Macedonii, Rumunii, na Węgrzech i Ukrainie (z ograniczoną skutecznością). Prawie każda z istniejących instytucji (z wyjątkiem Czech i Rosji) posiada mandat upoważniający do bezpośredniej współpracy międzynarodowej.

1.4.4. Funkcjonowanie i zasoby ludzkie

Większość państw nie ma wyraźnie określonych struktur instytucji rządowych ds. awansu kobiet, czego skutkiem jest ich złe funkcjonowanie, brak stabilności i rzeczywistej władzy. Obsada kadrowa jest niewystarczająca. Pracownicy przeważnie nie są uwrażliwieni na kwestie społeczno-kulturowej tożsamości płci, nie mają możliwości dalszego dokształcania i zmieniają się wraz ze zmianami politycznymi. To decyduje o tym, że w głównym nurcie działań rządu nie uwzględnia się w ogóle perspektywy kulturowej tożsamości płci, a współpraca z sektorem pozarządowym praktycznie nie istnieje.

1.4.5. Środki finansowe

Tylko w Albanii, Rumunii i na Węgrzech instytucje rządowe wyposażone są w oddzielne budżety. Jednak poza Węgrami, gdzie urząd przyznaje granty organizacjom pozarządowym, pokrywają one tylko koszty personelu i administracji.

1.4.6. Odpowiedzialność i sprawozdawczość

Część istniejących instytucji rządowych jest zobowiązanych do składania rządowi lub premierowi raportów co najmniej raz w roku (Albania, Macedonia, Rumunia). W przypadku Czech, Rosji, Słowacji, Ukrainy i Węgier częstotliwość składania raportów nie została określona. We wszystkich państwach rządy de facto nie biorą pod uwagę opinii i nie liczą się z organizacjami pozarządowymi.

1.4.7. Oddziały terenowe

Rządowe instytucje ds. awansu kobiet generalnie nie mają swoich oddziałów terenowych (wyjątkami są Rumunia i Ukraina).

Wnioski

1. W większości państw rządowe instytucje na rzecz awansu kobiet są silnie uzależnione od zmian politycznych. Zmiany powodują obniżenie rangi urzędu (Albania), usunięcie "kobiet" z jego nazwy i zakresu kompetencji (Polska), zmiany kadry, zasięgu oddziaływania i ograniczenie trwałości instytucji.

2. Sprawy kobiet są traktowane łącznie ze sprawami rodziny, młodzieży i dzieci, czego efektem jest brak przejrzystości i jasno określonych kompetencji instytucji ds. awansu kobiet.

3. Więcej niż jedną instytucją zaangażowaną w sprawy awansu kobiet dysponują: Rumunia, Rosja i Słowacja. Bułgaria i Polska nie posiadają obecnie żadnego urzędu ds. awansu kobiet.

4. W większości państw brak regularnej formy komunikacji między rządem a organizacjami pozarządowymi.

Rekomendacje

■ Stworzyć prawne gwarancje ciągłości i trwałości rządowych instytucji ds. awansu kobiet w formie równościowych aktów prawnych.

■ Zapewnić rządowym instytucjom ds. awansu kobiet status wydzielonych urzędów.

■ Usytuować je możliwie najwyżej w strukturze rządowej.

■ Określić dokładnie ich kompetencje i formę sprawozdawczości.

■ Wyposażyć urząd w kompetencje umożliwiające mu wywieranie bezpośredniego wpływu na politykę rządu, podejmowanie inicjatywy ustawodawczej oraz kontrolę nad własnym budżetem i funkcjami wykonawczymi.

■ Ustanowić działający na regularnych zasadach system komunikacji między instytucją rządową i organizacjami pozarządowymi.

■ Uwzględnić formę odpowiedzialności instytucji rządowej przed organizacjami pozarządowymi, łącznie z regularnym sprawozdawaniem ze swojej działalności.

2. Programy rządowe i zmiany legislacyjne po konferencji pekińskiej

2.1. Krajowe programy działań

W większości państw regionu opracowano Krajowy Program Działań, którego podstawą jest Platforma Działania. Dotąd nie powstały takie programy w Czechach i Macedonii.

2.1.1. Rola organizacji pozarządowych w tworzeniu krajowego programu działań

Kobiece organizacje pozarządowe uczestniczyły do pewnego stopnia w formułowaniu Krajowego Programu Działania w Albanii, Bułgarii, Polsce, Rosji, Rumunii, Słowacji i Ukrainie. W Bułgarii był to pierwszy przypadek konsultowania działań rządu z organizacjami pozarządowymi. W Polsce proces powstawania Krajowego Programu Działań był spektakularnym przykładem partnerstwa i skutecznej współpracy organizacji pozarządowych i rządu.

2.1.2. Priorytetowe obszary problemowe

W Albanii, Bułgarii, Polsce i Rumunii krajowe programy działań uwzględniły dużą liczbę newralgicznych obszarów problemowych. Na Ukrainie nie określono żadnego. W Czechach i Macedonii krajowe programy działań w ogóle nie powstały.

Tabela 2. Newralgiczne obszary problemowe uwzględnione w krajowych programach działań

Obszary problemowe	Albania	Bułgaria	Czechy	Macedonia	Polska	Rosja	Rumunia	Słowacja	Ukraina	Węgry
Rok wdrożenia		1996			1996	1996	1996	1997	1997	1997
Ubóstwo kobiet	+	+			+	+	+			+
Edukacja kobiet	+	+			+	+				+
Kobiety i zdrowie	+	+			+	+	+	+		+
Przemoc wobec kobiet	+	+			+	+	+	+		+
Kobiety i konflikty zbrojne	+									
Kobiety i gospodarka	+	+			+	+	+	+		+
Kobietya władza i podejmowanie decyzji	+	+			+		+			+
Instytucjonalne mechanizmy awansu kobiet	+	+			+		+	+		+
Prawa kobiet jako prawa człowieka	+	+			+	+	+			+
Kobiety a środki masowego przekazu	+	+			+	+		+		
Kobiety i środowisko	+	+			+		+	+		
Dziewczynka	+					+				

2.1.3. Środki przeznaczone na wdrażanie krajowego programu działań

Tylko rządy trzech państw przeznaczyły środki na wdrażanie krajowych programów działań: Albanii, Ukrainy i Węgier. Takich kroków nie podjęła Bułgaria, Polska, Rumunia i Słowacja.

2.2. Inne programy i projekty

Tylko w niektórych państwach rządy wprowadziły dodatkowe programy lub projekty na rzecz awansu kobiet (Bułgaria, Polska, Rumunia i Słowacja).

Bułgaria

1. UNDP-owski Inkubator dla kobiet biznesu – projekt pilotażowy na małą skalę w regionie Rodopów, Devin – w kooperacji z Państwową Agencją Zatrudnienia.
2. Projekt Planowania Rodziny wdrażany przez Ministerstwo Zdrowia we współpracy z Bułgarskim Stowarzyszeniem Planowania Rodziny i Zdrowia Seksualnego.

Polska

1. Program „Przeciwko przemocy – wyrównać szanse” wdrażany przez Pełnomocnika ds. Rodziny i Kobiet we współpracy z UNDP (1996-97) i zawieszony w listopadzie 1997 r.
2. Program małych grantów prowadzony przez Pełnomocnika ds. Rodziny i Kobiet (1996-97).
3. Szkolenie dla organizacji kobiecych adresowane do kobiet kandydujących w wyborach parlamentarnych i samorządowych (1996).

Rumunia

1. Pilotażowe Centrum Poradnictwa dla Kobiet (1998).
2. Kursy doszkalcące i przekwalifikujące dla kobiet organizowane przez Biura Okręgowe ds. Siły Roboczej i Problemów Bezrobocia.

Słowacja

1. „Słowackie kobiety na starcie” – projekt wykorzystujący środki masowego przekazu, którego celem jest przedstawienie statusu kobiet, podniesienie świadomości tożsamości płci i przybliżenie wkładu kobiet w rozwój kraju, prowadzony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych we współpracy z UNDP oraz Canada Fund.

2.3. Zmiany legislacyjne

■ Mechanizmy równego statusu płci

Bułgaria

Kompetencje rządowej instytucji ds. awansu kobiet (określone w grudniu 1997 r.) nie obejmują kwestii równego statusu płci.

Polska

Urząd Pełnomocnika ds. Rodziny i Kobiet został zastąpiony Pełnomocnikiem ds. Rodziny, którego kompetencje nie obejmuje już równości płci i spraw kobiet (1997).

Czechy, Macedonia, Rumunia, Słowacja i Ukraina

Ustanowiono rządowe instytucje ds. awansu kobiet.

■ Zdrowie

Polska

Ze szkół wycofano przedmiot dotyczący edukacji seksualnej (1999), zniesiono prawo do przerywania ciąży z przyczyn społecznych (grudzień 1997), wycofano dotacje do pięciu spośród ośmiu środków antykoncepcyjnych (1998).

Węgry

Sąd Konstytucyjny orzekł, że do roku 2000 należy zmodyfikować prawo o ochronie życia płodu (prawo aborcyjne) w celu sformułowania jaśniejszych zapisów, które chronią prawa płodu.

■ Przemoc wobec kobiet

Albania

Wprowadzono dodatkowe poprawki dotyczące przemocy w prostytucji i związkach seksualnych.

Bułgaria

Do kodeksu karnego wprowadzono poprawki dotyczące handlu ludźmi, wykorzystywania seksualnego dzieci i kobiet.

Czechy

Prawa dotyczące wsparcia finansowego ofiar brutalnych przestępstw zobowiązują instytucje prowadzące dochodzenie do informowania ofiar o możliwości uzyskania wsparcia finansowego w przypadku uszkodzenia ciała lub nawet śmierci.

Rumunia

Projekt prawa o legalizacji prostytucji, który dotąd nie został przyjęty.

Ukraina

Zmodyfikowano kodeks karny wprowadzając zapisy dotyczące nielegalnych adopcji dzieci i handlu ludźmi.

Węgry

Zmodyfikowano kodeks karny w celu uznania gwałtu małżeńskiego za przestępstwo.

Wprowadzono nową regulację prawną dotyczącą prostytucji w ramach prawa o „przestępczości zorganizowanej”. Jest to krok w kierunku legalizacji i czerpania zysku z prostytucji (dzielnice czerwonych lamp, w których prostytucja jest legalna, zakładanie rejestrów prostytutek, itd.). Jest to sprzeczne z konwencją nowojorską.

■ Zatrudnienie

Czechy

Przyjęto nowe prawo dotyczące wynagradzania, w którym wprost zapisano zasadę równorzędnej płacy za pracę równorzędnej wartości.

Polska

W 1996 r. do kodeksu pracy wprowadzono zasadę równych praw i równego traktowania mężczyzn i kobiet, jak również niedopuszczalność dyskryminacji w pracy ze względu na płeć. Nie uwzględniono jednak procedur egzekwowania tych zapisów.

Rumunia

W 1998 r. przyjęto prawo dotyczące urlopu rodzicielskiego. Promuje ono równy podział obowiązków rodzinnych poprzez zapewnienie ojcu pięciu dni płatnego urlopu po narodzinach dziecka i dodatkowe dziesięć, jeśli uczęszczał na kursy wychowywania dziecka. Na procedurę legislacyjną czekają projekty ustaw dotyczące obowiązku pomijania płci i stanu cywilnego w formularzach wniosków o pracę oraz inne, dotyczące sankcji za molestowanie seksualne.

Węgry

W 1998 r. w precedensowej sprawie orzeczono, że pracodawcy nie mają prawa dawać ogłoszeń o pracy skierowanych wyłącznie do mężczyzn.

2.4. Prawne gwarancje dotyczące równego statusu płci

Konstytucja. Równość płci jest prawnie zagwarantowana w konstytucjach wszystkich państw, których dotyczy raport. Zgodnie z zapisami konstytucji wszyscy są równi bez względu na status społeczny, religię, pochodzenie etniczne, płeć, itp. W kilku konstytucjach istnieją dodatkowe zapisy stwierdzające, że kobiety i mężczyźni mają równe szanse w życiu publicznym, politycznym i kulturalnym, w edukacji i szkoleniu zawodowym oraz że otrzymują równą płacę za pracę tę samej wartości (Polska, Rosja, Rumunia i Ukraina). Konstytucja Bułgarii nie zawiera prawnych gwarancji równej płacy za pracę o tej samej wartości; o kobietach wspomina się w niej tylko w kontekście małżeństwa, a "matki" są przedmiotem szczególnej ochrony. W konstytucji Węgier istnieje zapis, że pozytywna dyskryminacja jest dozwolona w przypadku grup dyskryminowanych w przeszłości. Przepis ten, w zależności od interpretacji, może również obejmować kobiety.

Prawa równościowe. W żadnym kraju nie ma specjalnego aktu prawnego dotyczącego równego statusu płci. W Polsce projekt takiej ustawy przygotowano, ale został zaopiniowany negatywnie przez rząd. W Rumunii podobny projekt przechodzi procedury parlamentarne.

Kodeksy pracy i kodeksy rodzinne. W Albanii, Bułgarii, Polsce, Rosji i na Ukrainie kodeksy pracy i kodeksy rodzinne zawierają gwarancje równego traktowania kobiet i mężczyzn. W węgierskim kodeksie pracy nie zawarto specjalnych zapisów dotyczących równej płacy za

równą pracę, ale kodeks zabrania dyskryminacji ze względu na płeć. Należy podkreślić, że chociaż gwarancje równych praw zostały zadeklarowane, nie zapewniono żadnych procedur umożliwiających ich wdrażanie. Jedynym krajem gdzie stworzono instytucjonalną gwarancję równości w postaci rzecznika jest Rumunia.

Wnioski

- 1. Krajowe programy działań sformułowano prawie we wszystkich krajach, ale w większości z nich nie zapewniono żadnych lub dostatecznych środków umożliwiających ich wdrażanie.*
- 2. Zaobserwowano liczne pozytywne przykłady współpracy między organizacjami pozarządowymi i rządami podczas opracowywania krajowych programów działań.*
- 3. Mimo iż większość państw posiada liczne regulacje prawne dotyczące równości płci, w niemal żadnym z nich nie przewidziano procedur wdrażania tych praw i nie stworzono mechanizmów dochodzenia roszczeń.*
- 4. W żadnym państwie nie wprowadzono specjalnych aktów prawnych dotyczących równego statusu płci.*

Rekomendacje

- Wprowadzić równościowe akty prawne dotyczące statusu płci.
- Zrewidować prawodawstwo pod kątem respektowania praw człowieka w stosunku do kobiet (np. prawa reprodukcyjne w Polsce).
- Zapewnić fundusze umożliwiające wdrażanie krajowych programów działań i innych programów na rzecz awansu kobiet.

3. Segregowanie danych ze względu na płeć oraz badania dotyczące sytuacji kobiet

3.1. Dane statystyczne i badania

We wszystkich krajach roczniki statystyczne tylko częściowo lub wyjątkowo przedstawiają dane segregowane ze względu na płeć. Rządy nie wspierają w ogóle (Albania, Bułgaria) lub wspierają pośrednio pewne badania lub studia kobiece (Czechy, Polska, Rosja, Rumunia, Słowacja, Węgry).

3.2. Studia nad społeczno-kulturową tożsamością płci (Gender Studies)

Studia nad społeczno-kulturową tożsamością płci powstały w większości dzięki indywidualnym inicjatywom. W Rumunii otwarto studia magisterskie z tej dziedziny w październiku 1998 r. w Państwowej Szkole Nauk Politycznych i Administracji. W Rosji rząd wspiera Pracownię Studiów nad Społeczno-kulturową Tożsamością Płci Rosyjskiej Akademii Nauk i Pracownię Rozwoju Studiów nad Społeczno-kulturową Tożsamością Płci przy Wydziale Pedagogicznym Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego. Kilka uniwersytetów w Bułgarii, Polsce, Rumunii, Słowacji oraz na Węgrzech prowadzi kursy i wykłady z zakresu studiów nad kobietami lub społeczno-kulturową tożsamością płci.

3.3. Badania opinii publicznej na temat kobiet i równego statusu płci

Instytucje państwowe prowadzą badania opinii publicznej dotyczące kobiet w niewielu krajach (Czechy i Polska). Częściej takie badania prowadzone są przez niezależne agendy, organizacje pozarządowe lub niezależnych badaczy wspieranych przez Unię Europejską, Program Rozwoju Narodów Zjednoczonych (UNDP), MOP (Międzynarodowa Organizacja Pracy) lub inne zachodnie instytucje (Albania, Bułgaria, Polska, Rosja, Słowacja). Tylko w Słowacji poprzez badania opinii publicznej zapytano kobiety, czy i jak poprawiło się ich życie po konferencji w Pekinie.

3.4. Środki masowego przekazu

Media nie podnoszą tematu równego statusu płci (Albania, Czechy, Rosja) lub czynią to rzadko i w większości dzięki wysiłkom organizacji pozarządowych. Często sprawy kobiet pojawiają się w sensacyjnym kontekście. Na przykład na Węgrzech, media relacjonują rażące przypadki dyskryminacji, przemocy lub wyjątkowe wydarzenia związane z prokreacją (np. cięższe małoletnich, debaty aborcyjne). Reklamy upowszechniane w środkach masowego przekazu najczęściej przedstawiają stereotypowe wizerunki kobiet - dobrych matek i gospodyń domowych.

3.5. Upowszechnianie danych statystycznych i wyników badań przez rząd

Instytucje rządowe nie upowszechniają danych statystycznych i informacji o badaniach dotyczących sytuacji kobiet (Albania, Bułgaria, Czechy, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry). Tylko ukraińskie organizacje pozarządowe stwierdzają, że ich rząd upowszechnia dane i badania poprzez konferencje i publikacje.

Wnioski

Przeważnie programy rządowe nie obejmują strategii badawczych na temat sytuacji kobiet w życiu społecznym.

Rekomendacje

- Regularnie gromadzić, opracowywać, analizować i przedstawiać dane segregowane ze względu na płeć.
- Wykorzystywać dane segregowane ze względu na płeć podczas formułowania strategii oraz wdrażania programów i projektów.
- Wspierać i rozwijać programy uniwersyteckich studiów nad społeczno-kulturową tożsamością płci.

4. Ewaluacja funkcjonowania krajowych mechanizmów na rzecz awansu kobiet w opinii organizacji pozarządowych

4.1. Wpływ zmian politycznych

Zmiany polityczne wywierają widoczny wpływ na trwałość rządowych instytucji ds. awansu kobiet, na przestrzeganie praw kobiet oraz na wdrażanie programów na rzecz kobiet (Bułgaria, Polska, Rumunia, Słowacja). Na przykład, częste zmiany rządów w Bułgarii (siedem rządów w ośmioletnim okresie transformacji) przysporzyły organizacjom pozarządowym wielu problemów - trudno było zidentyfikować osoby odpowiedzialne za wdrażanie strategii i programów na rzecz kobiet. W Polsce brak ciągłości w określaniu polityki dotyczącej kwestii kobiecych jest oczywisty; zniesiono urząd ds. kobiet, zobowiązania poprzedniego rządu nie są respektowane, a dostęp do informacji i funduszy został ograniczony dla wszystkich organizacji kobiecych z wyjątkiem katolickich. Zmiany polityczne wpłynęły również silnie na prawa kobiet. Na przykład, w poważny sposób ograniczono dostęp do aborcji i antykoncepcji. Na Słowacji przewodnicząca Koordynacyjnego Komitetu ds. Kobiet będąca jednocześnie ministrem pracy, spraw społecznych i rodziny opuściła urząd, a jej następcą został mężczyzna. Nowy minister mianował sekretarza stanu (kobietę) przewodniczącą (co było niezgodne ze statutem) i zmienił zakres kompetencji Komitetu.

4.2. Kompetencje rządu i administracji lokalnej

W opinii przedstawicielek organizacji pozarządowych urzędnicy wszystkich poziomów struktury rządowej nie są świadomi potrzeby uwzględniania kwestii płci w głównym nurcie działań rządu. Ci, którzy są odpowiedzialni za wdrażanie programów na rzecz równego statusu nie są dobrze przygotowani lub dostatecznie przeszkoleni, by mogli wykonywać swoje obowiązki. Urzędnicy państwowi nie są uświadomieni na kwestie kulturowej tożsamości płci. Przykład: „Doszło do dziwnej sytuacji z urzędnikami, którzy mówili, że nasz raport okazał się dla nich bardzo interesujący ponieważ oniektórych z postawionych pytań wcześniej w ogóle nie pomyśleli” (Ukraina). „Teraz na odpowiedź na list czeka się nieskończenie długo. Nikt w biurze Pełnomocnika nic nie wie”. „Obecny Pełnomocnik zajmuje się przede wszystkim rodziną wielodzietną i dysfunkcyjną; zdaje się nie dostrzegać problematyki równego statusu płci” (Polska).

4.3. Przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych

Nie ma ciągłości we wprowadzaniu w życie Platformy Działania lub w monitorowaniu działań na rzecz wdrażania dokumentów międzynarodowych i wynikających z nich zobowiązań rządów. Trudno dostrzec rzeczywiste działania na rzecz wdrażania Platformy Działania. Na przykład w Polsce tylko organizacjom pozarządowym zależy na jej wdrażaniu; Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Równego Statusu Płci – Pekin 1995 rozesłało 88 ankiet do 39 instytucji i urzędów centralnych oraz do 49 urzędów wojewódzkich pytając w nich o wdrażanie Krajowego Programu Działania. Stowarzyszenie otrzymało tylko 5 wypełnionych ankiet od instytucji centralnych i żadnej z urzędów wojewódzkich. Taka reakcja była bezpośrednim skutkiem pisemnego zalecenia Pełnomocnika rządu ds. Rodziny („Nie jest celowe udzielanie odpowiedzi Stowarzyszeniu Kobiet na rzecz Równego Statusu Płci na pytania zadane w ankiecie”).

4.4. Budżety rządowe przeznaczone na programy kobiece

Po konferencji pekińskiej tylko w Słowacji, na Ukrainie i Węgrzech (o 30%) zwiększono nakłady z budżetu państwa na programy kobiece. Z pozostałych krajów brak jest informacji na temat środków finansowych przeznaczonych specjalnie na programy kobiece.

4.5. Współpraca między instytucją rządową ds. awansu kobiet a organizacjami pozarządowymi

Nie utworzono mechanizmów stałej współpracy i komunikacji między rządowymi urzędami i organizacjami pozarządowymi. Jest jednak kilka pozytywnych przykładów.

W **Bulgarii** międzyresortowa grupa robocza kierowana przez generalnego sekretarza Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych opracowała, po konsultacjach z organizacjami kobiecymi, Krajowy Program Działań, który następnie został przyjęty przez rząd (październik 1996).

W **Polsce**, z inicjatywy Pełnomocnika ds. Rodziny i Kobiet powstało Forum Organizacji Pozarządowych i Pełnomocnika (maj 1996 - październik 1997). Forum było instytucjonalną formą współpracy i spotykało się co miesiąc. Pełniło rolę konsultacyjną, doradczą i opiniodawczą. W jego skład wchodziło 38 organizacji. Praca nad Krajowym Programem Działań była najbardziej spektakularnym przykładem tej współpracy.

W **Rumunii**, mimo rosnącego zaangażowania kobiecych organizacji pozarządowych w życie społeczne, rządowa instytucja ds. awansu kobiet wydaje się preferować współpracę z organizacjami praw człowieka. Pilotażowe Centrum Pomocy i Ochrony Kobiet - Ofiar Przemocy w Rodzinie zostało założone w 1997 r. przy bezpośredniej koordynacji Ministerstwa Pracy i Ochrony Społecznej. W programie uczestniczą dwie ważne organizacje pozarządowe: Niezależne Społeczeństwo Rumunii na rzecz Praw Człowieka oraz Liga na rzecz Obrony Praw Człowieka. Została jednak zawarta umowa współpracy między instytucją rządową i kilkoma organizacjami kobiecymi, wchodzącymi w skład głównej rumuńskiej konfederacji związków zawodowych.

W **Słowacji** przedstawiciele organizacji pozarządowych wchodzi w skład rządowej instytucji ds. awansu kobiet, którą tworzą: członkowie Koordynacyjnego Komitetu do spraw Kobiet wraz z przedstawicielami społeczności naukowej, związków zawodowych, kościołów i innych zainteresowanych organizacji.

Na **Węgrzech** tzw. Forum Obywatelskie, powstałe z inicjatywy Departamentu na rzecz Równych Szans, będzie współpracowało z Wydziałem ds. Przedstawicielstwa Kobiet.

Rząd zamierza powołać kilka rad w celu przygotowania decyzji dotyczących różnych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej: takich jak osoby niepełnosprawne, kobiety, itp. Ta, która zajmie się sprawami kobiet będzie złożona z podsekretarzy stanu w odpowiednich ministerstwach, przedstawielek kobiecych organizacji pozarządowych oraz ekspertów. Jej zadaniem będzie wyrażanie opinii na temat zapisów prawnych, rządowych planów działania oraz inicjowanie nowych programów dotyczących zrównania szans kobiet i mężczyzn. Wydaje się, że w przyszłości opinie oraz potrzeby organizacji będą odgrywały ważną rolę w formułowaniu polityki Wydziału. Wydział pragnie również utworzyć terenowe komitety organizacji pozarządowych, które na obszarach wiejskich mogłyby z nim współpracować przy wdrażaniu polityki równego statusu płci.

4.6. Współpraca między instytucją rządową ds. awansu kobiet a parlamentem

Dotąd nie ma przykładów współpracy między instytucjami rządowymi ds. awansu kobiet i parlamentami państw. Tylko w dwóch państwach istnieją zespoły parlamentarne ds. kobiet. W Słowacji istnieje Komisja Kobieta, wchodząca w skład Parlamentarnej Komisji Zdrowia, której praca nie ma wpływu na generalne decyzje, a w Rumunii Parlamentarna podkomisja ds. Równych Szans, będąca częścią Parlamentarnej Komisji Integracji Europejskiej.

4.7. Współpraca między parlamentem a organizacjami pozarządowymi

W Albanii, Bułgarii, Macedonii i na Ukrainie nie stwierdzono żadnej stałej współpracy między parlamentem i organizacjami pozarządowymi. Polskie organizacje pozarządowe współpracują z Parlamentarną Grupą Kobiet w ramach Forum utworzonego na początku 1998 r. W Rosji, Moskiewskie Centrum na rzecz Studiów nad Społeczno-kulturową Tożsamością Płci (Projekt ekspertyz z zakresu społeczno-kulturowej tożsamości płci) współpracuje z Komitetem Dumy ds. Kobiet, Rodziny i Młodzieży w sprawach dotyczących równych szans kobiet i mężczyzn. Rumuńska Podkomisja na rzecz Równych Szans współpracuje sporadycznie z organizacjami kobiecymi przy okazji seminariów, debat na temat regulacji prawnych i kursów szkoleniowych. Parlamentarna Komisja na rzecz Promocji Praw Człowieka (pod przewodnictwem senatora-kobiety) konsultowała z kobiecymi organizacjami pozarządowymi kwestię legalnej aborcji. Na Słowacji taka współpraca powstała w obrębie partii politycznych.

4.8. Włączanie perspektywy problemów płci do działań rządów

W opinii przedstawicielek organizacji pozarządowych rządy nie prowadzą polityki włączania kwestii równego statusu płci do zasadniczego nurtu ich działań i procesów podejmowania decyzji (w Rosji podjęto pewne kroki wstępne). W Polsce, przedstawicielki organizacji pozarządowych postrzegają aktualne podejście rządu do spraw kobiet jako konserwatywne i tradycyjne oraz sprzeczne z postanowieniami konferencji pekińskiej.

4.9. Wdrażanie krajowych programów działań

Mimo iż krajowe programy działań zostały oficjalnie przyjęte przez rządy, w Bułgarii nie zrobiono dotąd nic, w Albanii wykonano zaledwie niewielką część zadań określonych programem, na Słowacji jest wdrażany w stopniu niewystarczającym, a na Węgrzech i w Rosji tylko częściowo. W Polsce, badanie przeprowadzone w czasie kadencji obecnego rządu przez Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Równego Statusu Płci - Pekin 1995 udowodniło, że przeważająca większość instytucji centralnych nie wdraża wcale Krajowego Programu Działania. Zaledwie niektóre kontynuują zadania i tylko w ograniczonym zakresie. Na szczeblach lokalnych brak jest osób odpowiedzialnych za realizowanie Krajowego Programu Działania. W Rumunii w Programie Rządzenia i Strategii rządu wybranego w listopadzie 1996 r. nie wspomina się o metodach lub środkach na rzecz promowania równych szans, chociaż jak dotąd nie osiągnięto żadnej trwałej poprawy statusu kobiet. Na Ukrainie Krajowy Program Działania jest systematycznie realizowany. Krajowe Programy Działania nie zostały wsparte funduszami przeznaczonymi specjalnie na ich wdrażanie.

Wnioski

- 1. Rządowe mechanizmy na rzecz awansu kobiet nie działają prawidłowo głównie ze względu na niestabilność, brak realnej władzy oraz jasno określonych kompetencji, a także ze względu na brak uwrażliwienia urzędników szczebla centralnego i lokalnego na kwestie płci oraz zwyczajną niekompetencję.***
- 2. Międzynarodowe zobowiązania podjęte przez rządy podczas konferencji w Pekinie nie są respektowane. Nie podjęto prawie żadnych kroków na rzecz wdrażania Platformy działania.***
- 3. Krajowe programy działań są realizowane w bardzo ograniczonym zakresie.***
- 4. Mimo iż organizacje kobiece są bardzo zainteresowane wdrażaniem krajowych programów działań, nie utworzono skutecznych form współpracy między rządowymi instytucjami ds. awansu kobiet i organizacjami pozarządowymi.***

5. Obecni decydenci nie przywiązują wagi do spraw kobiet lub do promocji równych szans w społeczeństwie. Nie podjęto żadnych kroków na rzecz włączenia kwestii płci w główny nurt działań rządów.

6. Organizacje kobiece nie mają dostępu do informacji na temat zasobów finansowych i programów.

Rekomendacje końcowe

- Stworzyć gwarancje dotyczące istnienia, ciągłości, zakresu kompetencji i realnej władzy rządowych instytucji na rzecz awansu kobiet.
- Dokładnie określić strukturę, kompetencje, zadania oraz zakres władzy rządowych instytucji ds. awansu kobiet.
- Ustanowić trwały mechanizm współpracy między organizacjami pozarządowymi i rządem w celu włączenia kwestii płci do zasadniczego nurtu działań rządu, a także włączyć organizacje kobiece bezpośrednio w proces wdrażania krajowych programów działań.
- Wdrażać krajowe programy działań i przeznaczyć na ten cel odpowiednie środki.
- Wypracować krajowe programy działań w tych państwach, w których jeszcze tego nie zrobiono.
- Wprowadzić i wdrożyć równościowe akty prawne dotyczące statusu płci.
- Zrewidować istniejące regulacje prawne pod kątem równego statusu płci i zadbać o to, by praktyka stosowania prawa umożliwiła wprowadzenie koniecznych zmian.
- Regularnie zbierać, analizować i przedstawiać dane segregowane ze względu na płeć i korzystać z nich podczas opracowywania strategii i podejmowania decyzji.
- Włączyć perspektywę płci do głównego nurtu polityki i działań rządów.

Organizacje, które dostarczyły informacje do niniejszego raportu:

Albania

Women in Development Association (Jeta Katro Beluli)
Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Rozwoju
Adres: Rr. Bajram Curri, P. 438/3 Sh. 1. Ap.9 Tirana, fax: (355 42) 350 50

Bulgaria

Women's Alliance for Development (Regina Indsheva, Pavlina Filipova)
Porozumienie Kobiet na rzecz Rozwoju
Adres: 2, Neofit Rilski Street, 1000 Sofia, tel./fax: (359-2) 980 55 32, e-mail: wad@yellowpages-bg.net

Czechy

Gender Studies Centre (Veronika Pastrnakova, Maria Cermakova, Lenka Prusova)
Centrum Studiów nad Społeczno-Kulturową Tożsamością Płci
Adres: Narodni Dum Smichov, Namest 14, Rijna 16, 150 00 Praga 5, tel/fax: (420 2) 544 225,
e-mail:gender@ecn.cz

Macedonia

Union of Women's Organizations of Macedonia (Tomka Dilevska)
Unia Organizacji Kobietych Macedonii
Adres: Vasil Gjorgov bb. B.4, Skopje, tel./fax: (389 91) 126 185, e-mail:uworm@soros.org.mk

Polska

Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Równego Statusu Płci - Pekin 1995 (Jolanta Łozińska, Kinga Lohmann, Aleksandra Solik)
Women's Association for Gender Equal Status - Beijing 1995
Adres: ul. Franciszkańska 18/20, 00-205 Warszawa, tel./fax: (48 22) 635 47 91,
e-mail:kingacom@waw.pdi.net

Rosja

Information Centre of the Independent Women's Forum (Tatyana Brovkina, Liza Bozhkova)
Ośrodek Informacji Niezależnego Forum Kobiet
Adres: p.o.Box 230, 121019 Moskwa, tel./fax: (7 095) 366 92 74, e-mail: icivwf@glasnet.ru

Rumunia

AnA – Romanian Society for Feminist Analyses (Cecilia Preda)
AnA – Rumuńskie Towarzystwo Analiz Feministycznych
Adres: „AnA” Society, B-dul Ferdinand 24, apt.12, 70313 Bukareszt 2, tel/fax: (40 1) 252 49 59,
e-mail: ana@ana.sbnet.ro

Słowacja

Gondwana Foundation (Zuzana Jezerska)
Fundacja Gondwana
Adres: ul.Urbankova 19, 811 04 Bratislava, tel/fax: (421 7) 654 28 147, e-mail: jezerska@emerge.sk
Alliance for Women in Slovakia (Katarina Farkasova)
Porozumienie Kobiet Słowackich
Adres: Nabelkova 2, SK-841, 05 Bratislava, tel/fax: (421 7) 654 28 147, e-mail: aliancia.zien@internet.sk

Ukraina:

Women's Information Consultative Center (Olena Suslova)
Kobiety Ośrodek Informacyjno-Konsultacyjny
Adres: 12A/11, Saksahanskoho street, Kijów 2520033, tel/fax: (380 44) 227 0704,
e-mail: olena@wicc.kiev.ua

Węgry:

Ombudswomen Programme Office (Ildiko Biro, Erzsebet Szabo)
Biuro programu rzeczniczka ds. kobiet
Adres: 1088 Budapeszt, Muzeum krt. 4. B-C, tel: (36-1) 266 9833 ext.2308, fax: (36-1) 2666-1008
e-mail: ombudsno@freemail.c3.hu, e-mail: Szabo_Erzsebet@e34.kibernet.hu

Koalicja
Karat
narzecz
Równego
Statusu
Płci

Regionalna Sieć
Kobięcych Organizacji
Pozarządowych
Europy Centralnej i Wschodniej

Albania

Bułgaria

Czechy

Macedonia

Polska

Rosja

Słowacja

Ukraina

Węgry

ISBN 83-911834-0-8